

Magazine on *Low External Input Sustainable Agriculture*
Compilation of selected translated articles into *Kannada*

ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಕರಗಳ ಮಿತ ಬಳಕೆಯ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಕುರಿತ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್.
ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಆಯ್ದ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ

 LEIS
INDIA

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
ವಿಶೇಷ ಕನ್ನಡ ಸಂಚಿಕೆ

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ

ವಿಶೇಷ ಕನ್ನಡ ಸಂಚಿಕೆ

ಮಾರ್ಚ್ 2022, ಸಂಚಿಕೆ 1

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು 'ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ' ಆಂಗ್ಲ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಆಯ್ದು ಲೇಖನಗಳ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ವಿಳಾಸ: ಎ.ಎಂ.ಇ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ನಂ.204, 100 ಫ್ಲೀಟ್ ರಿಂಗ್‌ರೋಡ್
ಮೂರನೇ ಫೇಸ್
ಬನಶಂಕರಿ ಎರಡನೇ ಬ್ಲಾಕ್
ಮೂರನೇ ಸ್ಟೇಜ್
ಬೆಂಗಳೂರು 560085
ದೂರವಾಣಿ+91-080-26699512/ 26699522
ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ +91-080-26699410
ಈಮೈಲ್: leisaindia@yahoo.co.in

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ
'ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ' ಆಂಗ್ಲ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು
ಎ.ಎಂ.ಇ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ತ್ರೈಮಾಸಿಕವಾಗಿ
ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮಂಡಳಿ
ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದಕ : ಕೆ.ವಿ.ಎಸ್.ಪ್ರಸಾದ್
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಸಂಪಾದಕಿ : ಟಿ.ಎಂ.ರಾಧ

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ
ಹೇಮಾ ಹೆಬ್ಬಗೋಡಿ

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಗಳ ಸಮನ್ವಯ
ಬಿ. ಎಂ. ಸಂಜನಾ

ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ
ರುಕ್ಮಿಣಿ ಜಿ.ಜಿ.

ಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ
ನಂದ ಕುಮಾರ್

ಮುದ್ರಣ
ಬ್ಲೂಸ್ಟ್ರೀಮ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮುಖಪುಟ ಚಿತ್ರ
ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು
ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ
ಬದುಕಿನ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು
ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ ಸೌಜನ್ಯ: ಬೈಫ್

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್

ಇತರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳು
ಹಿಂದಿ, ಒರಿಯಾ, ಮರಾಠಿ, ಪಂಜಾಬಿ, ತಮಿಳು
ಮತ್ತು ತೆಲುಗು

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಲೇಖಕರೇ ಜವಾಬ್ದಾರರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನಗಳ ಪಡಿಯಚ್ಚನ್ನು ಮಾಡಿ ಇತರ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಂಚಲು ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದೆ.

ಮಿಸೆರಿಯೊರ್ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಎ.ಎಂ.ಇ.
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತ.

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗರೇ.

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗರೇ ,

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾದ ಮಾರ್ಚ್ 2022 ರ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂತಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ, ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಪರಿಷರ ಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ.

ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ಎಂದರೆ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಸಂಸ್ಕರಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ ಆಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಕೇರಳದ ಪತಿಯೂರ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಎಫ್‌ಪಿಒಗಳ ಯಶಸ್ಸು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಸರಳ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕೂಡ ಮಾಡಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಹಾರಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ದಕ್ಕಿತು. ಜೊತೆಗೆ ವಲಸೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡ ಮಹಿಳಾ ಎಸ್‌ಎಚ್‌ಜಿಗಳು ಎಫ್‌ಪಿಒಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ತೋಟದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಕೃಷಿಯ ಅಪಾಯ ಕೂಡ ತಗ್ಗಿತು. ಬೈಫ್‌ನವರ ಮಾದರಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಇದು ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ವಿವಿಧ ಆದಾಯ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ತೋಟದ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಭದ್ರತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಈ ಮಾದರಿಯು ಸಮುದಾಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಬಿಎಐಎಫ್ ಒಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಮೇವಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಗಲು ಹೊಸ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದೆ. ಬಿಎಐಎಫ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿಲ್ಲದ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅನ್ನು ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದೆ.

ಕೃಷಿಪರಿಷರ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನಗಳು ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಬಿಎಐಎಫ್‌ನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವಯವರ ತೋಟ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆ ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾದಿರುತ್ತೇವೆ.

ಸಂಪಾದಕರು.

ಅಲೆಸಾ LEISA

www.leisaindia.org

ಲೀಸಾ (LEISA)ವು ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಕರಗಳ ಮಿತ ಬಳಕೆಯ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಇದು ಪಾರಿಸರಿಕವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಮತ್ತು ವರಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ರೈತರಿಗೆ ಇರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯ್ಕೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಹಿತ ಬಳಕೆಯ - ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ ಬಾಹ್ಯ ಒಳಸುರಿಗಳ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ದಕ್ಷ ಬಳಕೆಯ - ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಇದು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜ್ಞಾನ, ಕೌಶಲ್ಯ, ಮೌಲ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ರೈತರನ್ನು ಸಬಲರನ್ನಾಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊಂದಿಸುವ ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಭಾಗೇದಾರಿ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಲೀಸಾವು ದೇಶ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಿಳಿತಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಕುರಿತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಯಸುತ್ತದೆ. ಲೀಸಾವು ಒಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ; ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಸಂದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಎ ಎಂ ಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

www.amefound.org

ಎ ಎಂ ಇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವು ಬೇಸಾಯದ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ, ಕೃಷಿಕರ ಅರಿವನ್ನು ಸಿರಿವಂತಗೊಳಿಸುವ, ಅಭ್ಯುದಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಅರೆ ಒಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲಿ ಪಾರಿಸರಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಶ್ವಸ್ತರು

ಚೇರ್ಮನ್ : ಶ್ರೀ ಚಿರಂಜೀವಿ ಸಿಂಗ್, ಐ.ಎ.ಎಸ್. (ನಿ.)

ವೈಸ್ ಚೇರ್ಮನ್ : ಡಾ. ಸ್ಮಿತಾ ಪ್ರೇಮಚಂದರ್

ಖಜಾಂಚಿ : ಡಾ. ಎನ್.ಜಿ.ಹೆಗಡೆ,

ಸದಸ್ಯರು : ಡಾ. ಎ.ರಾಜಣ್ಣ, ಶ್ರೀ ಅಶೋಕ್ ಚಟರ್ಜಿ, ಶ್ರೀಮತಿ ರೇಣುಕಾ ಚಿದಂಬರಂ

ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು: ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ.ಎಂ.ರಾಧ

ಮಿಸೆರಿಯೊರ್ MISEREOR www.misereor.org

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಟನೆ ಮಿಸೆರಿಯೊರ್‌ನ್ನು ಜರ್ಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಬಿಶಪ್‌ರು ಇಸವಿ 1958ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕಳೆದ 50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಿಸೆರಿಯೊರ್ ಆಫ್ರಿಕ, ಏಷಿಯಾ, ಹಾಗೂ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೇರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ವಚನಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ, ಪರಂಪರೆ ಅಥವಾ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮಾನವ ಜೀವಿಗೂ ಮಿಸೆರಿಯೊರ್‌ನ ಸಹಕಾರ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಬಡವರು ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲರಹಿತರು ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಿಸೆರಿಯೊರ್ ಬೆಂಬಲ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಲುದಾರರ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಚರ್ಚೆ-ಆಧಾರಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸರಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಪಾಲುದಾರರು ಸಹಾಯಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಿಸೆರಿಯೊರ್ ತನ್ನ ಪಾಲುದಾರರೊಡಗೂಡಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುತ್ತದೆ.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್

ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ ಸಬಲೀಕರಣ

- ನೀರಜ್‌ಕುಮಾರ್, ಮೊಹಮದ್ ಜಹೀದ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಖೇಮರಿಯ

4

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು ರೈತರ ಆದಾಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಜನ್ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಹಾರಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಧನೆ

ಸಣ್ಣ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮಾರ್ಟ್‌ಗೊಳಿಸುವಿಕೆ

- ಅನಿತಾ ಕುಮಾರಿ ಪಿ

8

ಸರಳ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಹಕಾರ, ಸಮನ್ವಯ, ಒಮ್ಮುಖತೆ, ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಕೇರಳದ ಪತಿಯೂರ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆ

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಗಾಂಧಿ

- ಭಾರತ್ ಮನ್ಸತ

12

ದಿವಂಗತ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರು 'ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಗಾಂಧಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರು. ಇವರು ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗಿನ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಗಳು ಇದೇ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದವು.

ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ - ಪರ್ಯಾಯ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆ

- ಡಾ. ಐ.ಐ. ಹೂಗಾರ್

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್‌ನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಭರವಸೆಯ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಯಾಗಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಯಬಹುದಾದ ಬೆಳೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ಬೈಫ್ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅನ್ನು ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಬೆಳೆಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತರ ನಡುವೆ ಪ್ರಚಾರ ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ.

16

ವಾಡಿ

ಜೀವನೋಪಾಯ, ಪೋಷಕಾಂಶ ಮತ್ತು ಪರಿಸರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿ

- ಯೋಗೇಶ್ ಜಿ. ಸಾವಂತ್, ರಾಕೇಶ್ ಕೆ. ವಾರಿಯರ್ ಮತ್ತು ರಾಜೇಶ್ ಬಿ. ಕೊಟ್ಟರ್

18

ಬೈಫ್‌ನ ವಿನೂತನ ಮಾದರಿ "ಆಹಾರ - ಹಣ್ಣು- ಅರಣ್ಯ(ವಾಡಿ)". ಇದು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಗ್ಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್

ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ ಸಬಲೀಕರಣ

ನೀರಜ್‌ಕುಮಾರ್, ಮೊಹಮದ್ ಜಹೀದ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಖೇಮರಿಯ

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು ರೈತರ ಆದಾಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಜನ್ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಹಾರಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿಯು ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿಯ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಒಂದು ಹಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಭೂರಹಿತರು ಕಾಡಿನಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾಧರಕ್ಕಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ರೈತ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿಯ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣರ ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇದರ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಇದು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆದಾಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಸೆಲ್ಫ್ ರಿಲಿಯಂಟ್ ಇನ್ವಿಯೆಸ್ಟಿಮೆಂಟ್ಸ್ ಥ್ರೂ ಜಾಯಿಂಟ್ ಆಕ್ಷನ್ (ಶ್ರೀಜನ್) ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ಎನ್‌ಜಿಒ. ಇದು ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಸಹಾರಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯಂತಹ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಶಿವಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ನೆರವಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಮೊರೆನಾ, ಶಿಯೋಪುರ್, ಭಿಂಡ್, ಗ್ವಾಲಿಯರ್, ಡಾಟಿಯಾ, ಶಿವಪುರಿ, ವಿದಿಶಾ ಮತ್ತು ಗುನಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಹಾರಿಯಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದುರ್ಬಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಂಪುಗಳೆಂದು (PVTG) ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಸಹಾರಿಯಾಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದವರು. ಇವರು ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗ ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಅಂಟು, ಕಾಚು, ಬೀಡಿ ಎಲೆ, ಜೇನು, ಇಪ್ಪೆ ಮತ್ತಿತರ ಔಷಧೀಯ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಲವರು ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದು ಗೋಧಿ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಉದ್ದು, ತೊಗರಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಡಿನ ಬೆಂಕಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಮುತ್ತುಗ ಶಿವಪುರಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮರ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಕ್ಕೇರಿಗೆ

ಸರಿಸುಮಾರು 17 ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳಿವೆ ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ಮರದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳನ್ನು (ಹೂವು, ಎಲೆಗಳು, ಬೀಜಗಳು, ಅಂಟು) ಆದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮರದ ಅಂಟು ಬಹುಪಯೋಗಿ ವಸ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಔಷಧೀಯ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಈ ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಬೇಕು. ಸಹಾರಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಖಾರಿಫಾಬೆಳೆಯ ನಂತರ ರೈತರಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮುತ್ತುಗದ ಮರದಿಂದ ಅಂಟು ಹಾಗೂ ಹೂಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ ಇಂದ ಫೆಬ್ರವರಿವರೆಗಿನ ಸಮಯವು ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸಮಯ. ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹದ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದದ್ದು. ಅಂಟಿನ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮರದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಸಮಯ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆ. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ರೈತರಿಗೆ ಈ ಅರಣ್ಯಾಶ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

2019ರ ಚಳಿಗಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀಜನ್ ಆರಂಭವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಅದು ಮುತ್ತುಗ ಮರದ ಅಂಟಿನ

ಮುತ್ತುಗದ ಮರದ ಅಂಟು ಬಹುಪಯೋಗಿ ವಸ್ತು

ಡಬ್ಲ್ಯೂಪಿಜಿ ಸದಸ್ಯರ ತರಬೇತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ

ಉಪಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ರೈತರ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳದ ದಾರಿಯ ಕುರಿತು ವಿಸ್ತೃತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶಿವಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಕೂಡ (ಸುಮಾರು 40ಕೋಟಿ) ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲದೆ ಇಂದೋರ್, ನೀಮುಚ್, ದೆಹಲಿ, ಜೋಧಪುರ ಮತ್ತು ವಡೋದ್ರಾಗಳು ಈ ಅಂಟಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರದೇಶಗಳು. ಸ್ಥಳೀಯ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರೈತರು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಟನ್ನು ಕಡಿಮೆ ತೂಕ ಮಾಡಿ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಸ್ಥಾಪಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೂ ಈ ರೈತರಿಗೂ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ 20% ಇಂದ 30% ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಅಂಟಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎನ್ನುವುದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು.

ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ ಹಾದಿ

ಶ್ರೀಜನ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳ ಜೊತೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಸರ್ಕಾರದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನೋಪಾಯ ಮಿಷನ್‌ನು ಶಿವಪುರಿಯ ಕರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿತು. ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಟುಸಂಗ್ರಹಣೆಗಂದೇ ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಆಗ್ರೋ ಫಾರಿಸ್ಟ್ರಿ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಟ್ಯೂಟ್‌ನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಒಣಗಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತು ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದರು. ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಕತ್ತರಿಸುವ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು ಇಂತಹ ಸರಳವಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ಅಂಟಿನ

ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಮಾಡಿತು. ಈ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನಿಟ್ಟು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ತೂಕವನ್ನು ಗುರುತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ದರದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಇವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕುರಿತು ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಂಟು ಕೊಯ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸುಸ್ಥಿರ ಪದ್ಧತಿಯು ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ (30%) ಹೆಚ್ಚಳ ತಂದಿತು.

ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳು ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು (ಎವಿಲ್‌ಸಿಸಿ) ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರು ಕಾಡಿನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಒಣಗಿಸಿ ಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮೊದಲ ಹಂತದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಹಾಗೂ ಒಣಗಿಸುವಿಕೆಯ ನಂತರ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಹಳ್ಳಿಗರು 732ಕೆಜಿ ಅಂಟನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರು.

ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವದ ಕೌಶಲವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತರು. ಅವರು ದಲ್ಲಾಳಿಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಪಾರ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಜನ್‌ನ ನಿರಂತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ ಹೊಸ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಜನ ತಂಡದ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂದೋರ್, ನೀಮುಚ್, ದೆಹಲಿ, ಜೋಧಪುರ್, ವಡೋದ್ರಾ ನಗರಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು. ಇದರಿಂದ 20% ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆ, ಉತ್ತಮ

ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗರು ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ 4500 ಕೆಜಿ ಅಂಟನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರು.

ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಅಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದವು. ಸದಸ್ಯರು ಬಂದ ಲಾಭದಲ್ಲಿ 50% ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ವಿತರಿಸಿದವು. ಉಳಿದ 50% ಗುಂಪಿನ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡವು. ಸದಸ್ಯರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪಿನ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಗುಂಪಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸ್ಥಳೀಯ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ.

ಫಲಿತಾಂಶ

ಶಿವಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆದಿವಾಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾದವು. ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶ ಮಾತ್ರ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಶುರುವಾದ ಗುಂಪು ಐದು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ 70 ಸದಸ್ಯರಿಂದ 300 ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಪ್ರತಿ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 10 ರಿಂದ 20 ಕೆಜಿ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಸರಾಸರಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ 40 ಕೆಜಿಯಷ್ಟಾಯಿತು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ದಲ್ಲಾಳಿಗಳ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ನೇರ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಬೆಲೆ (ರೂ.70-80 ರಿಂದ 100-120) ಕೂಡ ಬಂತು. ಇದರಿಂದ ಸದಸ್ಯರ ಆದಾಯವು ರೂ.1000 ದಿಂದ ರೂ.4000-4500ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ 1 : ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಪಿ.ಜಿ.ಗಳ ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು	2019-20	2020-21
ಒಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳು	2	7
ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು	70	300
ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	45 ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳು	280 ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳು
ಪ್ರತಿ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಸರಾಸರಿ ಅಂಟು ಮಾರಾಟ	10 ಕೆಜಿ	15-20 ಕೆಜಿ
ಪ್ರತಿ ಕೆಜಿಗೆ ಸಂದ ಸರಾಸರಿ ಬೆಲೆ	ರೂ. 70-80	ರೂ. 100-120
ಪ್ರತಿ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಸರಾಸರಿ ಆದಾಯ	ರೂ. 980	ರೂ. 4000 - ರೂ. 4500

ಶ್ರೀಜನ ಪಲಾಶದ (ಮುತ್ತುಗ) ಅಂಟಿನ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯತ್ತ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಲಸೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿದೆ. ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಆದಾಯದ ಮಾರ್ಗಗಳು ತೆರೆದದ್ದರಿಂದ ರೈತರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು. ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಕೆಲಸವಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಜನ ಗಂಡಸರಿಗೆ ತರಕಾರಿ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿತು. ಈ ತರಬೇತಿಯು ಹವಾಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ

ದಯಾಬತಿಯ ಕತೆ

ದಯಾಬತಿ ಆದಿವಾಸಿ, ಅವಳ ಗಂಡ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಶಿವಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಮ್ರಾ ಎನ್ನುವ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬಳಿ ಕೇವಲ ಅರ್ಧ ಎಕರೆ ಜಮೀನಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಹೀಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾಡನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಯಾಬತಿ ಮತ್ತವಳ ಗಂಡ ಕಾಡಿನಿಂದ ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಕೆಜಿಗೆ ರೂ.70-80ರಂತೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಕಾಡು 2 ಕಿಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು. ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ದಯಾಬತಿ ಮುಂಜಾನೆ ಬೇಗ ಎದ್ದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಟ್ಟು ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರೆ ಸಂಜೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಸರಾಸರಿ 3-4 ಕೆಜಿ ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀಜನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪಿನ ಸಕ್ರಿಯ ಸದಸ್ಯಳಾದಳು. ಅವಳ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಾಯಕತ್ವದ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವಳಿಗೆ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ಇ- ತೂಕ ಯಂತ್ರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಪಾವತಿಗಳ ಕುರಿತು ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಒಂದು ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ 171 ಕೆಜಿ ಅಂಟನ್ನು ಕೆಜಿಗೆ ರೂ.105ರಂತೆ ಮಾರಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರೂ.18,847 ಗಳಿಸಿದಳು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ರೂ.4,275 ಲಾಭಗಳಿಸಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಿತಳಾಗಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ದಯಾಬತಿ “ಮೊದಲೆಲ್ಲ ನಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವರು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೀಗ ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಜಿ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಡು ಹಾಗೂ ಮರಗಳಿಗೆ ಹಾನಿ ಮಾಡದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ನನ್ನ ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಲಿತೆ”.

ಜೈವಿಕ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳ (ಬೀಜಾಮೃತ, ಜೀವಾಮೃತ, ಘನಜೀವಾಮೃತ) ಬಳಕೆಯ ಕಡೆ ಗಮನನೀಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದವರೇ ಸೇರಿ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮ ಆದಾಯ ಪಡೆದರು. “ನಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಚೆನ್ನ. ಈಗ ನಾವು ಬೆಳೆದದ್ದನ್ನೇ ನಾವು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ತರಕಾರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಲೆ ಕೂಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ” ಎಂದು ರಾಜಗಡದ ರಾಧಾ ರಾಣಿ ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕ ಸಮೂಹದ ಶಾರದಾ ಬಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಕುಟುಂಬದವರು ಕಳೆದ ವರ್ಷ 35 ಕೆಜಿ ಅಂಟನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಜನ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಕೆಯಿಂದ ಪಲಾಶ ಅಂಟಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ರೈತರು ಬೀಜಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ, ವಿವಿಧ ಬೆಳೆಗಳ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಸುಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬಯಸಿದರು. “ಅವರು

ಸೂಕ್ತ ಸಲಹಾ ಸೇವೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕವು ಶ್ರೀಜನದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು.

ದೇಶದ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಬಡ ರೈತರಾದರೂ ಅವರ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಿನ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ” ಎಂದು ಶ್ರೀಜನದ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀ ಸಂದೀಪ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ವಿವಿಧ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಸಂಪರ್ಕ, ಬೆಲೆ ಚೌಕಾಸಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಚರ್ಚೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕಿಯರನ್ನು ಸಬಲರನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಅವರು ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿನ ಲಾಭ, ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಹಾಗೂ ಆದಾಯ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಗುಂಪು ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಸಮಾಜೋತ್ಪಾದಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಹೆಚ್ಚಿತು. “ನಮ್ಮ ಮಹಿಳಾ ಉತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಪು ಹೊಸದು. ನಾವು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೊಸಬರು. ಆದರೂ ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕರ ಕಂಪನಿ ಹೊಂದುವ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಸಿಮ್ಮಾರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥೆ ದಯಾಬತಿ ಆದಿವಾಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ತೇಜನಗೊಂಡು ಶ್ರೀಜನ ಇದೇ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಬುಂದೇಲಖಂಡದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ನೆರವಿನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಬೇಕೆಂದರೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಬೇಕು. ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳದೊಂದಿಗೆ ರೈತರ ನಡುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ತ ಸಲಹಾ ಸೇವೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕ ಇವು ಶ್ರೀಜನದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು. ಹಳ್ಳಿಗರು ಬದಲಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಭೂಮಿಯೇ ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮ ಲಾಭ ಗಳಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರಿತರು. ಬಡ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಸಿದ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿಯ

ಹಳ್ಳಿಯ ಅಂಟು ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ

ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಸಣ್ಣ ಭೂಮಿಯ ಮೂಲಕ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡೋಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯುತುವಿನಾಚೆಗೂ ಬೆಳೆಸೋಣ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಗಳು

Anupama, Butea (*Butea monosperma*) Palash Tree Health Benefits and Medicinal Uses. 2019, Bimbima, available at <https://www.bimbima.com/herbs/butea-monosperma/4539>

Dalwai, A., Secondary agriculture is of primary importance, 10th August 2020, Financial Express, page 8, available at <https://www.financialexpress.com/opinion/secondary-agriculture-is-of-primary-importance/2049891>

Dey, K., Secondary agriculture: The shift Indian farming needs, 20th December 2019, Financial Express, Available at <https://www.financialexpress.com/opinion/secondary-agriculture-the-shift-indian-farming-needs/1807044>

Niraj Kumar

Professor of Rural Management,
XIM University,
Bhubaneswar, India.

Email: prof.nkumar@gmail.com

Mohd. Zahid

Team Leader, SRIJAN
New Delhi, India.

Email: mohdzahid@srijanindia.org

Prasanna Khemaria

CEO, SRIJAN
New Delhi, India.

Email: prasanna@srijanindia.org

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ :

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 23, ಸಂಚಿಕೆ 2, ಜೂನ್ 2021

ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಧನೆ

ಸಣ್ಣ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮಾರ್ಟ್‌ಗೊಳಿಸುವಿಕೆ

ಅನಿತಾ ಕುಮಾರಿ ಪಿ

ಸರಳ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಹಕಾರ, ಸಮನ್ವಯ, ಒಮ್ಮುಖತೆ, ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಕೇರಳದ ಪತಿಯೂರ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

ಕುಟುಂಬ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ 70-80% ಆಹಾರವು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. 2050ರ ವೇಳೆಗೆ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 330ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಕುಟುಂಬ ತೋಟಗಳು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಆಧಾರ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಭೂಮಿ ಒಡತನ 0.2 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಮಾತ್ರ. ಬಹುತೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ತೆಂಗಿನ ತೋಟವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಲಾಭಗಳಿಗೆ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಎದುರಿಸುವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸವಾಲು. ಫಾರ್ಮ್ ಫಸ್ಟ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ (ಎಫ್‌ಎಫ್‌ಪಿ) 2016ರಿಂದ ಪತಿಯೂರ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇಂಡಿಯನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಎಳ್ಳಿನ ಪುನಶ್ಚೇತನ

ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ ರಿಸರ್ಚ್- ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಪ್ಲಾಂಟೇಶನ್ ಕ್ರಾಪ್ಸ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್, ಕಾಯಂಕುಲಂ ಇವರುಗಳು ಕೃಷಿಕರ ಜೀವನಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದರು. ಬೆಳೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಜಾನುವಾರು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ಮತ್ತು ಐಎಫ್‌ಎಸ್ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸಿ 1000 ಕೃಷಿ ಕುಟುಂಬಗಳೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳ ಟೈಂಲೈನ್ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಪಾರ್ಟಿಸಿಪೆಟರಿ ರೂರಲ್ ಅನಾಲಿಸಿಸ್ (ಪಿಆರ್‌ಎ), 750 ಮಾದರಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಕರ ನಡುವೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಗುಂಪು ಚರ್ಚೆ (ಎಫ್‌ಜಿಡಿ)ಯನ್ನು ಎಲ್ಲ 19 ವಾರ್ಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಇದು ವಾರ್ಡಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಾರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಹಾರಗಳು, ರೈತರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ 2016ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು: ಸಣ್ಣ ತೆಂಗಿನ ತೋಟಗಳು; ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಕೃಷಿಯ ಸವಾಲುಗಳು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಣ್ಣ ರೈತರನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ಸವಾಲು, ರೈತರ ಸೀಮಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಹಾಗೂ ಆದಾಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮುಖ್ಯ ತಂತ್ರ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ನ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ 'ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ವಿಸ್ತರಣಾ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು' ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿ, ಮಾನವೀಯಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು (ವಾರ್ಡ್ ಸದಸ್ಯರು, ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು), ತೆಂಗು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕ ಸೊಸೈಟಿಗಳು, ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳು, ಎಂಜಿಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎಸ್ ಕೆಲಸಗಾರರು, ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆದಾರರು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಕರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗಿರುವ ಬಹುಮುಖಿ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ತರಲು ಬೆಳೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಯ್ಕೆ, ಉತ್ತಮ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಹೊಂಡಗಳ ಪುನಶ್ಚೇತನ, ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಕೊರತೆ, ಯೋಜಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಯತ್ನಗಳು, ಕೂಲಿ ಹಾಗೂ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚ, ಭಿದ್ರಗೊಂಡ ಹಿಡುವಳಿಗಳು, ಮನೆತೋಟಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ತಗ್ಗುತ್ತಿರುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮನೆತೋಟಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ

ಕೊಯ್ಲಿನ ನಂತರದ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರು ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಧಾಕುಮಾರಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕಮ್ಯುನಿಟಿ ಡೆವಲಪಿಂಗ್ ಸೊಸೈಟಿ, ವಾರ್ಡ್-1 ಇವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಗುಂಪು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ್ದಾರೆ. "ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಾರ್ಮಲ್ ಫಸ್ಟ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂನಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತೇಜನದೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಕಳೆದ ಐದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ಎಳ್ಳು ಕೃಷಿಯ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದೆ. 19 ವಾರ್ಡುಗಳ 68 ಮಹಿಳಾ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ 500 ಕೆಜಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಸಾವಯವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆಗಳು, ಕಾಳುಗಳು, ಮಸಾಲೆಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಮಹಿಳೆ ಎಂಜಿಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎಸ್‌ನ ವೇತನದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ರೂ.10,000-12,000 ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ತಾಜಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಬಳಕೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸಹಕಾರ ಕೂಡ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೋವಿಡ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಋಷಿಯಿಂದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೊರತಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃಷಿಕರೆಂದು, ಗಳಿಸುವವರೆಂದು, ಪರಿಣಿತರೆಂದು ಗೌರವಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿ".

ರೈತರು ತಮ್ಮ ತೋಟಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಬೆಳೆಗಳು, ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗೂಡಿರುವ ವಿಷಯಗಳು, ಜಲಮೂಲಗಳು, ಭೂಮಿ, ಮಣ್ಣಿನ ವಿಧ, ಹಾಕಿರುವ ಬಂಡವಾಳ, ಲಾಭ/ನಷ್ಟದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ತೆಂಗಿನ ಇಳುವರಿ, ಸಲಹಾ ಸೇವೆಗಳ ಲಭ್ಯತೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೆರವು ಯೋಜನೆಗಳು, ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿನ ತೊಡಕುಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಯಿತು.

ಒಮ್ಮುಖಿತೆ ಮತ್ತು ಬಲವರ್ಧನೆ

ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕಾದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 4ರಿಂದ 10. ಹಾಗಾಗಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಸರಣ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗೆ ಬಲವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಒಮ್ಮುಖಿತೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತವು ಎಲ್ಲ 19 ವಾರ್ಡುಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲು ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿತು. ಎಂಜಿಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎಸ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತು. ಪಂಚಾಯತ್‌ನ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಕ್ಷಿನಿಕನ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸರ್ಜನ್ ಡಾ.ಮಧುರೈ ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಜಾನುವಾರು ಸಾಕಣೆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಿತ ಅನುಭವವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದ ನೆರವು ಕ್ರಿಯಾಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಯೋಜಿತವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ನಕಲು ಮಾಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಎಂಜಿಎನ್‌ಆರ್‌ಇಜಿಎಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ವಾರ್ಡ್ ಸದಸ್ಯರಾಗುವ ಮೂಲಕ

ಕುಟುಂಬಶ್ರೀಯ ಸಿಡಿಎಸ್/ಎಡಿಎಸ್ ಮತ್ತು ಜೆಎಲ್‌ಜಿ ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಶ್ರಮ, ಸಮಯ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅರಿವು ಇದು ಎಫ್‌ಎಫ್‌ಪಿಯ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಆವಿಷ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಕಡಿಮೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರು ಹೊಂದಿರುವ ಸರಾಸರಿ ಭೂಮಿ 10-15 ಸೆಂಟ್‌ಗಳು ಮಾತ್ರ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಗುಂಪುಕೃಷಿ ಮಾಡಲು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ (ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಕಛೇರಿ ಇತ್ಯಾದಿ) ಹಾಗೂ ರೈತರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಎಕರೆನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಪಡೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ 250 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಯಿತು.

ಎಳ್ಳು ಸ್ಥಾಪಿತ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ

ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಉಳಿತಾಯ, ಪೋಷಕಾಂಶ ಭರಿತ ಹವಾಮಾನ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ಗುಣವುಳ್ಳ ಬೆಳೆಗಳಾದ ರಾಗಿ, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಜೋಳ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಮತ್ತು ನೆಲಗಡಲೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯ ಪರಿಚಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 19 ವಾರ್ಡುಗಳಲ್ಲಿ 248 ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 16 ಬಗೆಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಭಾಗವಹಿಸಿದವರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ರೈತರು, ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಮತ್ತು ಇಂಡಿಯನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರಲ್ ರಿಸರ್ಚ್ - ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಪ್ಲಾಂಟೇಶನ್ ಕ್ರಾಪ್ಸ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಟ್ಯೂಟ್ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು/ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಗುಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು.

ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಬೇಡುವ, ಪೋಷಕಾಂಶಯುಕ್ತ, ಬಹುಬೇಡಿಕೆಯ, ಕಡಿಮೆ ಕೀಟನಾಶಕ ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಬೆಳೆಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ 250 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇಂಗಾಲದ ಅಂಶವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಎಳ್ಳು 'ಒಣಟ್ಟುಕರ ಮಣ್ಣು ಪ್ರದೇಶ'ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬೆಳೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮರಳುಮಿಶ್ರಿತ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಇದನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಭತ್ತದ ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಜನಾ ಪೂರ್ವ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಎಳ್ಳು (ಇದನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿಬಿ ಬೆಳೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗುವುದು) ಮತ್ತು ಭತ್ತವನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಗಿತ ಬೆಳೆಗಳೆಂದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಳ್ಳಿನ ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸುವುದು 'ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ವಿಸ್ತರಣಾ ತಂತ್ರ'(ಎಎಇಎಸ್) ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಯಶಸ್ವಿ ಆವಿಷ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ಕಾಯಂಕುಲಂ-1, ತಿಲಕ್, ತಿಲತಾರ, ತಿಲರಾಣಿ, ತಿಲೋತ್ತಮ) ಕೆಎಯು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿ ತಳಿಗಳ

ಪತಿಯೂರ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ನ ವಾರ್ಡ್ 16ರ ತೆಂಗು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸೊಸೈಟಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ.ಕೆ. ಉನ್ನೀತನ್ 'ಇಂದು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಇಳುವರಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಸಲಹಾ ಸೇವೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಣಿತರ ಆಯ್ಕೆಯ ಸೂಕ್ತ ಸಲಕರಣೆ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರಗಳು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರಗಳು, ಐಸಿಟಿ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಜಾಣತನದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾಗವಹಿಸಿದವರ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು 2016ರ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಾಗಿದೆ. 2016ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ 2.04 ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಇದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಗುಂಪುಗಳು ಸೇರಿ ಕ್ರಮೇಣ 188 ಎಕರೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು. 19 ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ 68 ಗುಂಪುಗಳು ಮಾಡಿದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಯಂಕುಲಂ -1 ಮತ್ತು ತಿಲಕ್ಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು ಕಾಯಂಕುಲಂ-1ರಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ಅಂಶ 46-48% ಮತ್ತು ತಿಲಕ್‌ನಲ್ಲಿ 38% ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಎರಡೂ ತಳಿಗಳು ರೋಗಭಾದೆಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಿಳಾ ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ತಳಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ 5 ರಿಂದ 8 ಟನ್ ದೇಸಿ ಎಳ್ಳನ್ನು 'ಸ್ಥಾಪಿತ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಜಿಗೆ ರೂ.250-300ಗಳಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಎಳ್ಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಬ್ರಾಂಡಿನ ಈ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ 'ಪತಿಯೂರು ಕರ್ಶಕ ಎಲ್ಲೆನ್ಸ್' ಅಂದರೆ 'ಪತಿಯೂರು ರೈತರ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ' ಎಂದು ಲೀಟರಿಗೆ ರೂ.900-1000ಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಯುವ ಉದ್ಯಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರು ಎಳ್ಳು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೊಯ್ಲಿನ ನಂತರದ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರೈತರೊಂದಿಗೆ ರೈತರ ಜ್ಞಾನಪ್ರಸರಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ.

ಮಹಿಳಾ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ 'ಕೃಷಿ ಡೈರಿ' ಇಟ್ಟು ಬೆಳೆಯ ಹಂತಗಳನ್ನು, ಕೀಟನಾಶಕ/ರೋಗದ ವಾಯಿದೆ, ಇಳುವರಿ, ಎದುರಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಡಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಯಿತು. ವಾಟ್ಸಪ್ ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಹ ಕೃಷಿಕರ ಪರಿಹಾರಗಳು, ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತೋರುವ ಚಿತ್ರಗಳು, ವಿಡಿಯೋಗಳು, ಸಂದೇಶಗಳು, ಪಾಡ್‌ಕಾಸ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸ್ಪಂದನೆ ದೊರೆಯಿತು. ಸರಳವಾದ ಐಸಿಟಿ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಮಯವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪಸರಿಸಲು, ಬೆಳೆನಷ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಬಲರನ್ನಾಗಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ತೆಂಗು ಮತ್ತಿತರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು - ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ

ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ, ನಡವಳಿಕೆ, ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಪರತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯಗಳ ತಲೆತಲಾಂತರದ ಅನುಭವದ ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

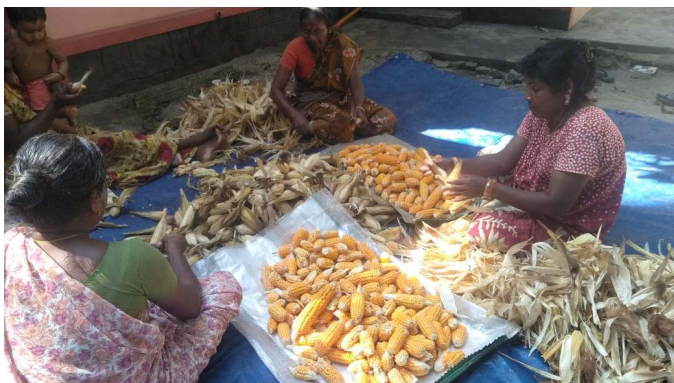
2019ರಲ್ಲಿ ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕ ಕಂಪನಿಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ತಳಮಟ್ಟದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ರೈತರಿಂದ ಕೊಬ್ಬರಿ, ಅರಿಶಿನ, ಗೆಡ್ಡೆಗಳಂತಹ ತಾಜಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉತ್ಪಾದಕ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಎಫ್‌ಎಫ್‌ಪಿ ನಬಾರ್ಡ್ ಒಡನಾಡ ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕ ಕಂಪನಿ ಲಿ., ಎದುರಿಸಿದ ಸವಾಲುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ತೆಂಗು, ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ಅರಿಶಿನದ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದ ನಂತರ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತೆಂಗನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ಕಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕುಯ್ಯಬೇಕು. ಕಂಪನಿಯು ಒಣಕೊಬ್ಬರಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಫ್‌ಎಫ್‌ಪಿಯು ಕೊಬ್ಬರಿಯ ತೇವಾಂಶ ಅಳಿಯುವ ಮೀಟರನ್ನು ರೂ.3500-4000 ಒದಗಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ತರುವಾಯ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಒಣಕೊಬ್ಬರಿಯ ತೇವಾಂಶ 6% ಎಂದು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಒಣಕೊಬ್ಬರಿಯ ಗಿಟುಕನ್ನು ಈ ಮೀಟರಿನ ನಾಬಿಗಿಟ್ಟು ತೇವಾಂಶವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ನಂತರ ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಘಟಕಗಳು, ಎರಡು ಪರಿಶುದ್ಧ ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ತೆಂಗು ಆಧಾರಿತ ಆಹಾರ ಉತ್ಪನ್ನ ಘಟಕಗಳು, ಒಂದು ಅರಿಶಿನ ಬಾಯ್ಲರ್, ಡ್ರೈಯರ್ ಮತ್ತು ಪುಡಿಮಾಡುವ ಘಟಕವನ್ನು ಎಫ್‌ಎಫ್‌ಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸುಮಾರು 25000 ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಗಳಿವೆ. ಅರಿಶಿನ ಪುಡಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣೆಯು 3 ಟನ್ ತಾಜಾ ಅರಿಶಿನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಎಳೆನ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ರೂ.15-20 ಲಕ್ಷವಿದೆ.

2020ರಲ್ಲಿ ಎಫ್‌ಪಿಒ ಪತಿಯೂರ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಬ್ರಾಂಡ್ ಮೇಲೆ ಗಮನಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿತು. ಈ ಹೆಸರಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಮಾಡಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು : ಪರಿಶುದ್ಧ ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆ, ಅರಿಶಿನದಿಂದ ಅರಿಶಿನ ಪುಡಿ, ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಸಗಣೆ ಯಿಂದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿದ ಬೆರಣಿ,

ಜೋಳದ ಕೊಯ್ಲು

ಮಹಿಳಾ ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸೂಕ್ತವಾದ ಬೆಳೆ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ

ಸಾವಯವ ತ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಎರೆಹುಳುಗೊಬ್ಬರ, ದೇಸಿ ಹಸುಗಳಿಂದ ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಬೆಣ್ಣೆ. ಎಫ್‌ಪಿಒ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ 'ಅಗ್ರಿಮಾರ್ಕೆಟ್' ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ನಾಟಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಸಗಣೆ, ಇನ್ನಿತರ ಜೈವಿಕ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳು, ಎರೆಹುಳುಗೊಬ್ಬರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕೋವಿಡ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಫ್‌ಪಿಒ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ದೂರವಾಣಿ ಕರೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ನೆರವು ನೀಡಿತು.

ಇವೆಲ್ಲದರಿಂದ ಕಲಿತ ಮುಖ್ಯ ಪಾಠಗಳೆಂದರೆ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಸರಳ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಸಹಕಾರ, ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮುಖತೆಯೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದರೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾವಿನ್ಯತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಬಹುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ ಮುಖ್ಯ ಸವಾಲುಗಳು : ತೆಂಗಿನ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಬಲ್ಲವರ ಕೊರತೆ, ಕೋವಿಡ್ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು, ಅಕಾಲಿಕ ಮಳೆ; ಬದಲಾದ ಸಮಾಜೋಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು ವಸತಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದ ಒಳಚರಂಡಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಇವೆಲ್ಲದರ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಕೃಷಿ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕೋವಿಡ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯ ಬೆಳ್ಳಿರೇಖೆಗಳಾದವು. ಮೊಬೈಲ್ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಆದಾಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು.

u

Anithakumari. P

Principal Scientist (Agrl.Extn.)

ICAR Central Plantation Crops Research Institute (CPCRI)

Kayamkulam, Kerala 690 533.

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ :

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 23, ಸಂಚಿಕೆ 2, ಜೂನ್ 2021.

ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಗಾಂಧಿ

ಭಾರತ್ ಮನ್ರತ

ದಿವಂಗತ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರು 'ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಗಾಂಧಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರು. ಇವರು ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗಿನ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ದಿವಂಗತ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರು 'ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಗಾಂಧಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರು. ಇವರು ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗಿನ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಗಳು ಇದೇ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದವು. ಆಸಕ್ತರೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಫೆಡರೇಶನ್ ಆಫ್ ಆರ್ಗಾನಿಕ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್ - ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತದ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಚಳುವಳಿಗಳ ಏಕತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು 2010ರಲ್ಲಿ 'ಜೀವವಾನದ ಸಾಧನೆ'ಯ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾವೆಯವರಿಗೆ ನೀಡಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಗುಜರಾತಿನ ವಲ್ಸಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೆಹಿ ಹಳ್ಳಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಸಮೀಪ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರ 14 ಎಕರೆ ಹಣ್ಣಿನ ತೋಟ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಇದೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಎಕರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೆಂಗು ಮತ್ತು ಸಪೋಟದೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಳಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಎಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೋಚಿತ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಾವಯವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ನರ್ಸರಿಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲಾಗುವ ತೆಂಗು ಸಸಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಿದೆ. ಈ ತೋಟವು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಉಳಿದ ತೋಟಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಇಳುವರಿಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಪೋಷಕಾಂಶದ ಗುಣಮಟ್ಟ, ರುಚಿ, ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಪರಿಸರ ಸುಸ್ಥಿರತೆ, ಜಲಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಕೂಲಿ) ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಹೊರ ಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ

ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರ ತೋಟದೊಳಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ನಡೆದರೆ "ಸಹಕಾರ ನಿಸರ್ಗದ ಮೂಲಭೂತ ನಿಯಮ" ಎನ್ನುವ ಬೋರ್ಡು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಅನುಸರಣೆಯ ಸರಳ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪರಿಚಯ. ತೋಟದೊಳಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗಮನಸೆಳೆಯುವ, ಚಿಂತನೆಗೆ

ತೆಂಗು ಸಸಿಗಳನ್ನು ಕೀಳುತ್ತಿರುವ ಸಾವೆ

ಹಚ್ಚುವಂತಹ ಬೋರ್ಡುಗಳಿವೆ. ಈ ಬರಹಗಳು ನಿಸರ್ಗ, ಕೃಷಿ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಾರರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಭಾಸ್ಕರ ಅವರು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳು ಕೃಷಿ ಅನುಭವದ ಫಲವಾಗಿದೆ.

ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ತೋಟಗಳಿಗಿಂತ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಇಳುವರಿಯು ಹೆಚ್ಚು. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲೂ

ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗಿಡವೊಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಹೆಚ್ಚು. ಕೆಲವು ಮರಗಳು ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ 400 ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮರಗಳ ಸರಾಸರಿ ಕಾಯಿ ಪ್ರಮಾಣ ಗಿಡವೊಂದಕ್ಕೆ 350. 45 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೆಟ್ಟ ಸಮೋಟ ಗಿಡಗಳ ಇಳುವರಿ ಕೂಡ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ ಈ ಗಿಡಗಳು 300 ಕೆಜಿಯಷ್ಟು ರುಚಿಯಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇದರೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ಬಾಳೆ, ಪರಂಗಿ, ಅಡಿಕೆ, ಕೆಲವು ಖರ್ಜೂರ, ನುಗ್ಗೆ, ಮಾವು, ಹಲಸು, ತಾಟಿ ನಿಂಗು, ಸೀತಾಫಲ, ನೇರಳೆ, ಸೀಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ನಿಂಬೆ, ಚಕೋತ, ಇಪ್ಪೆ, ಹುಣಸೆ, ಬೇವು, ಔದುಂಬರ, ಕೆಲವು ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಕರಬೇವು, ತುಳಸಿಯಂತಹ ಗಿಡಗಳು ಹಾಗೂ ಮೆಣಸು, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಪ್ಯಾಶನ್ ಫ್ರೂಟ್ (ಜ್ಯೂಸ್ ಹಣ್ಣು)ನಂತಹ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿವೆ.

ನವಾಬಿ ಕೋಲನಂತಹ ಉದ್ದವಾದ ರುಚಿಯಾದ ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿ ನೀಡುವ ದೇಶಿ ಭತ್ತದ ತಳಿ, ಹಲವು ರೀತಿಯ ಕಾಳುಗಳು, ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ತರಕಾರಿಗಳು, ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಎರಡು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆವರ್ತನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಸ್ವ-ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಕನ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಅತಿಥಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಹಲವು ಬಾರಿ ಅಕ್ಕಿಯ ಇಳುವರಿ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಆ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಬಂಧುಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಭಾಸ್ಕರ ಸಾವೆಯವರ ತೋಟದಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಗಿಡಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದಯುತವಾಗಿ ದಟ್ಟ ಹಸಿರು ಸಮುದಾಯದಂತೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿವೆ. ಅವರ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿಗೆ, ಗಾಳಿಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮಳೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಂತಹ ಒಂದಿಬಿಡು ಖಾಲಿ ನೆಲ ಕಾಣಿಸಿರುವುದು ಅಪರೂಪ. ಸಮೋಟ ಮರಗಳ ನೆರಳಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ತುಂಬ ಎಲೆಗಳ ಹಾಸಿದೆ. ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಳೆಗಿಡಗಳು ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಬೀಳುವಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ.

ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಎಲೆಹಾಸು ಮಣ್ಣಿನ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗಿಡಗಳ ನೆರಳು ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳ ಹೊದಿಕೆ ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂಪಾಗಿಡುತ್ತದೆ. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹಾಸು ಬೆಳೆಗೆ ಹೀರಿಕೊಂಡ ಬಿಸಿಲನ್ನು ಕಾಪಿಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಹೊದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಟ್ಟ ಹಸಿರಿನ ತೋಟದ ನಡುವೆ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನೀರು ಆವಿಯಾಗುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಲವು ಕೃಷಿ ಸ್ನೇಹಿ ಹುಳುಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಿಗಳು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ಬದುಕುಳಿಯುತ್ತವೆ.”

ಹತ್ತು ಎಕರೆ ಹಣ್ಣಿನ ತೋಟದ ವಾರ್ಷಿಕ ಇಳುವರಿ ಸರಾಸರಿ 15,000ಕೆಜಿ! (ಕಳೆದ 15-20 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕರಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಇಳುವರಿ ತಗ್ಗಿದೆ). ವಿಷಕಾರಿ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪಂಜಾಬ್, ಹರಿಯಾಣ

ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಇದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಹಾರದ ಪೋಷಕಾಂಶಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಫಸಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ.

ನಿಸರ್ಗದ ಉಳುಮೆಗಾರರು ಮತ್ತು ಫಲವಂತಿಕೆಯ ನಿರ್ಮಾತೃಗಳು

ಶತಮಾನಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಡಾರ್ವಿನ್: ಎರೆಹುಳುವಿನಷ್ಟು ಬೇರೆ ಜೀವಿಗಳು ವಿಶ್ವದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದ. “ತನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಎರೆಹುಳುಗಳ ತಾವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವ ರೈತ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೊರೆಯುವಂತಹ ಇರುವೆ ಮತ್ತಿತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣು ಜೀವಿಗಳು ಕೂಡ ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವಂತಿಕೆ ಹಾಗೂ ಗಿಡದ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಹ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವಿಗಳು ಅಡಿಅಡಿದು ಇವೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮಣ್ಣಿನ ಸಾವಯವ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಗಡವಿದೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಸಹಜ ಫಲವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ನಾವಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅನಗತ್ಯ ಕೂಲಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. “ಜೀವಂತ ಮಣ್ಣು ಎನ್ನುವುದು ಸಾವಯವ ಐಕ್ಯತೆ ಇದ್ದಂತೆ. ತನ್ನೊಳಗಿನ ಜೀವಜಾಲವನ್ನು ಆ ಮಣ್ಣು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಪೊರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿ ಅಂತಹದ್ದೆಂದು ವಿಧಾನ.”

ಕಳೆ ಸ್ನೇಹಿತರು

“ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿ ಮತ್ತು ಗಿಡವೂ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಹಾರ ಸರಪಳಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ.

ಕಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದನ್ನು ‘ಬುಡಸಮೇತ’ ತಡೆಯಲು ಇರುವ ಏಕೈಕ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಉಳುವ ಹಾಗೂ ರಾಸಾಯನಿಕ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು. ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಂತೆ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕಳೆಗಿಡಗಳು ತಾವಾಗೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಸುಧಾರಣೆಯ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಆಗಾಗ ಈ ಗಿಡಗಳನ್ನು (ಹೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ) ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೆಳೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ 3-4 ಇಂಚುಗಳಷ್ಟು ದಪ್ಪ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಣ್ಣಿನೊಳಗಡೆ ಕೂತ ಕಳೆಬೀಜಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಸಿಗದೆ ಅವುಗಳು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದು ಬೆಳೆಯುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

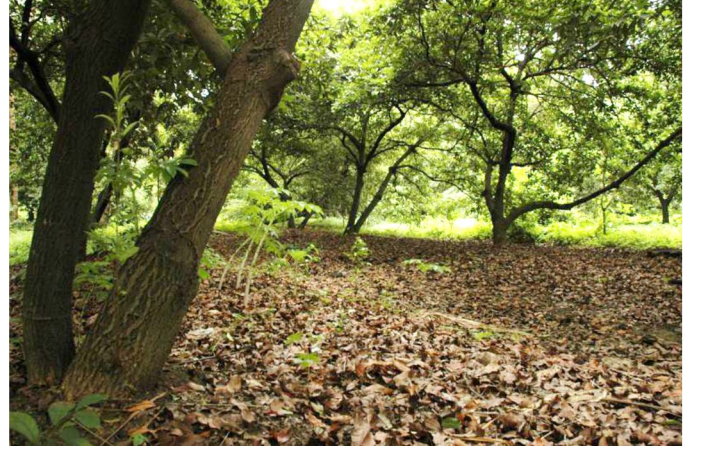
ರೈತರು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಅವರ ಭೂಮಿಯ ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಉತ್ತಮಗೊಂಡು ಕಳೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಗಿಡಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದುವರೆಗೂ ರೈತ ಕಳೆಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಗಿಡದ ಬುಡಗಳಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಕಳೆಗಿಡವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಕುವುದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಲಾಭಗಳಿವೆ. ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಮಣ್ಣಿನ ಸವಕಳಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತೇವಾಂಶ ಆವಿಯಾಗುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ನೀರು ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿಯ ಹರಿಯುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತೇವಾಂಶ, ಶಾಖ ಹಾಗೂ ತಂಪನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತದೆ. ಹೊದಿಕೆಯು ಎರೆಹುಳುಗಳಿಗೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕಾಂಶಯುಕ್ತ ಗೊಬ್ಬರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕಳೆಗಿಡದ ಬೇರುಗಳು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾವಯವ ಗುಣವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಬೇರುಗಳು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅವು ಕೂಡ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಳೆಗಿಡಗಳನ್ನು ಹೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಬೀಜಪ್ರಸರಣ ಶುರುವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಕಡಿಮೆ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಸಬೇಕು. ರೈತ ತಡಮಾಡಿದರೆ ಬೀಜಪ್ರಸರಣವಾಗಿ ಹೊಸ ಕಳೆಗಿಡಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಏನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೇ?

ನೈಸರ್ಗಿಕ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ ಕಡಿಮೆ. ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಿಗಾವಹಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. “ತೋಟದೊಳಗೆ ರೈತ ಓಡಾಡುವುದೇ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗೊಬ್ಬರವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಕ್ರಮೇಣ ಅವು

ಎಲೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹೊದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ರೈತನ ಕೆಲಸ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆನೂ ಕೆಲಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತೆಂಗಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವಯವರೂ ಕಾಯಿ ಕೂಡ ಕೀಳಲು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಯಿಗಳು ತಾವಾಗಿ ಉದುರುವವರೆಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು!

ಕ್ಷೇತ್ರ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಭತ್ತ, ಗೋಧಿ, ಕಾಳುಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಗಮನ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವಯವರು ಈ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ತಮ್ಮ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ‘ಏನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿ’ಯು ಮರಗಳಾಧಾರಿತ ಬೆಳೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ರೈತರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿರಬೇಕು. ಅವರು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಐದು ವಿಷಯಗಳು

ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವಯವರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಉಳುಮೆ, ಫಲವತ್ತತೆಯ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳು, ಕಳೆ, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ರಕ್ಷಣೆ.

ಉಳುಮೆ

ಮರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಸಿ ಇಲ್ಲವೇ ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೆಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹದಮಾಡಿ ನೆಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟ ನಂತರ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸುವುದು ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ಗಿಡದ ಬೇರುಗಳು ಇದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕೃಷಿ ತತ್ವಗಳು

“ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲತತ್ವಗಳು ಬಹಳ ಸರಳ!” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆ. “ಮೊದಲನೆಯದು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಜೀವಿಸುವ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಗೌರವ ನೀಡಬೇಕೆಂದರೆ ಕೃಷಿಯು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿರಬೇಕು.”

ಎರಡನೆಯದು ‘ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ. ಅದು ಜೀವಜಾಲದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ’

ಮೂರನೆಯದು : ಕೃಷಿ ಎನ್ನುವುದು ಧರ್ಮ. ನಿಸರ್ಗ ಹಾಗೂ ಸಹಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪವಿತ್ರ ಮಾರ್ಗ. ಅದು ದಂಡ ಅಥವಾ ಹಣವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಹಿವಾಟು ಆಗಬಾರದು. ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಲೋಭಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವುದು ನಾವು ಎದುರಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಲ.

ನಾಲ್ಕನೆಯದು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ಫಲವತ್ತತೆಯ ಪುನರುತ್ಪಾದನೆ. ನಾವು ಬೆಳೆಯುವ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕು ಇದೆ. ಇದು 5% ಇಂದ 15% ಗಿಡಗಳ ಜೈವಿಕ ಇಳುವರಿ. ಉಳಿದ 85% ಇಂದ 95% ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ. ಇದು ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಸೇರಿ ಫಲವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೊದಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಗೊಬ್ಬರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಏನನ್ನೂ ನೀಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವಂತಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಫಲವತ್ತತೆಯ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳು

ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಬೆಳೆ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸಹಕಾರಿ. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳನ್ನು ಏನೇ ಆಗಲಿ ಬಳಸಬಾರದು.

ಕಳೆ

ಕಳೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕು. ಬೆಳೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಕಳೆಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆದು ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗೆ ತಡೆಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗಿಡಗಳ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿಸಬೇಕು. ಬುಡಸಮೇತ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಗಿಡವನ್ನು ಒಣಗಿಸುವಂತಹ ಯಾವುದೇ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಾರದು.

ನೀರಾವರಿ

ಅಗತ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀಡಬೇಕು. ಮಣ್ಣಿನ ತೇವಾಂಶಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಅಷ್ಟನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಗಿಡದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹಸಿರು ಬಹುಪದರದ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೆಳೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಬೆಳೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಸರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಿಡಬಹುದು. ಪರಭಕ್ಷಕ ಜೀವಿಗಳು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಯವವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆಗಳು ಕೀಟಬಾಧೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಏನಾದರೂ ತೊಂದರೆ ಎದುರಾದರೂ ಅದು ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ರಾಸಾಯನಿಕೇತರ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಬೇವು, ಗಂಜಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಳಕೆಯಷ್ಟೇ ಇದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡದೇ ಇರಬಹುದು.

ನಿಸರ್ಗದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ರೈತರ ಬೆನ್ನಮೇಲಿನ ಹೊರ ತಾನಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿ ತಂತಾನೇ ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

“ಅಹಿಂಸೆ ಎನ್ನುವುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಏಳಿಗೆಯ ಹೆಗ್ಗುರುತು. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು” ಎಂದು ಭಾಸ್ಕರ್ ಸಾವೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಉಣಿಸಬಲ್ಲ ದೇವಿ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದವಿದೆ” ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಲೇಖನವು 'The Vision of Natural Farming' by Bharat Mansata, 277 pages, Earthcare Books, www.earthcarebooks.com ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ.

Bharat Mansata

bharatmansata@yahoo.com

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ :

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 23, ಸಂಚಿಕೆ 3, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2021.

LEISA INDIA Language Editions

Kannada, Telugu, Tamil, Oriya, Hindi, Marathi, Punjabi

ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ - ಪರ್ಯಾಯ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆ

ಡಾ. ಐ.ಐ. ಹೂಗಾರ್

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್‌ನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಭರವಸೆಯ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಯಾಗಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಯಬಹುದಾದ ಬೆಳೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ಬೈಫ್ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅನ್ನು ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಬೆಳೆಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತರ ನಡುವೆ ಪ್ರಚಾರ ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ 53% ಪ್ರದೇಶವು ಒಣ ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ನೀರಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಬೆಳೆ ಹಾನಿ, ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮಗಳಂಟಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪರದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶುಷ್ಕ ಹಾಗೂ ಅರೆಶುಷ್ಕ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸೀಮಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಮೇವು ಸಿಗುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂದ್ರೀಕೃತ ಪೂರಕ ಆಹಾರ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಹಸಿರು ಮೇವಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ನೀರಿನಂಶ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಮೇವಿನ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೃಷಿಯು ರೈತರಿಗೆ ವರವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಕ್ಷಿಪ್ರಕರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಬೆಳೆ

ಭೂಮಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹಾಗೂ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಬದಲಿ ಮೇವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಲು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಸವಳುಭೂಮಿಯಾಗುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊರತೆ ತಪ್ಪಿಸಲು ಈ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ ಹಸಿರು ಮೇವು. ಇದರಲ್ಲಿ 80-85% ನೀರಿನಂಶವಿರುವುದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮೇವು. ಬರದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಇದು ಉತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ ಹಸಿರು ಮೇವು. ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೇವಲ ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಔಷಧಿಯಾಗಿ ಕೂಡ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 80-85% ನೀರಿನಂಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನೀರಿನ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಟಮಿನ್, ಪ್ರೋಟೀನ್, ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ, ಪೊಟಾಶಿಯಂ ಮತ್ತಿತರ ಖನಿಜಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಮೇವು ಕೂಡ ಆತದೆ.

ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮ

ಕರ್ನಾಟಕದ ತಿಪಟೂರಿನ ಬೈಫ್‌ನ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ನವರು 2018-19ರಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೃಷಿ ಸಂಶೋಧನೆ, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ, ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಣ್ಣು ಪ್ಲಾಸ್ಮಾ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಇದರ

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್‌ಗಳು ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲವು

ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಬೈಫ್‌ನವರು ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೃಷಿಯನ್ನು ತೋಟದ ಬದುಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ನಿಯಮಿತ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

2019-20ರ ನಂತರ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಹಲವಾರು ರೈತರು, ಎನ್‌ಜಿಒಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳು, ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಕೇಂದ್ರಗಳವರು, ಸ್ವಸಹಾಯಗುಂಪುಗಳವರು ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಮೇವು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಭೂಮಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ 120 ರೈತರು, ಶಿರಾದ 220 ರೈತರು, ಮೈಸೂರಿನ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಕೇಂದ್ರದವರು, ಬೆಳಗಾಂ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಹಾಸನ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯವರು; ತಮಿಳುನಾಡಿನ 65 ರೈತರು; ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ 180 ರೈತರು, ತೆಲಂಗಾಣದ 150 ರೈತರು ಹಾಗೂ ತಿಪಟೂರಿನ ರೈತರಿಗೆ ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಜಾನುವಾರು ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್‌ನ ಮಹತ್ವ ಅರಿತು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಬದುಗಳಲ್ಲಿ, ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತ ಸರಿಸುಮಾರು 10-15 ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ನಾಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಶುಷ್ಕ ಬೆಳೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸಿದರೂ ಸಾಕು ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಎಂತಹ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಾದರೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸವಳಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲೇ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬಹುದಾದ್ದು ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ (ಚೌಕ 1 ನೋಡಿ). ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಸುವುದು ಸುಲಭ. ಇದು ಬರವನ್ನು, ಹೆಚ್ಚು ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ವರ್ಷವಿಡೀ ತಾಳಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು. ಆದ್ದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಬದುಗಳು ಹಾಗೂ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬಹುದೆಂದು ಸಂತಸ. ಇದು ಜಮೀನಿಗೆ ಬೇಲಿಯಾಗಿ, ಗಾಳಿಗೆ ತಡೆಯಾಗಿ ಜಾನುವಾರಿಗೆ ಮೇವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಳ್ಳುರಹಿತ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಅತಿಕಡಿಮೆ ಆರೈಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದಲೇ ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ 5-6 ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಮೇವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲದು. ದೊಡ್ಡ ಜಾನುವಾರಿಗೆ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ 10ಕೆಜಿ (8-10 ಪಟ್ಟಿ)ಗಳನ್ನು ಮೇವಾಗಿ ನೀಡಬಹುದು. (ಪ್ರತಿ ಪಟ್ಟಿ 0.800 ರಿಂದ 1.200 ಕೆಜಿಯಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ). ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖನಿಜಾಂಶಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲಿತ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಣಮೇವಿನೊಂದಿಗೆ ಕಲಸಿ ದನ ಹಾಗೂ ಮೇಕೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಾರಿನಂಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಕೊಡಬಹುದು.

ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ತೆಲಂಗಾಣದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಮೇವು ನೀಡಲು ಶುರುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುಮಾರು 23 ರೈತರು 15020 ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾಟಿ ಮಾಡಿದ್ದು ತಮ್ಮ

ಇದರಲ್ಲಿ 80-85% ನೀರಿನಂಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನೀರಿನ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಟಮಿನ್, ಪ್ರೋಟೀನ್, ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ, ಪೊಟಾಶಿಯಂ ಮತ್ತಿತರ ಖನಿಜಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಮೇವು ಕೂಡ ಆಗಿದೆ.

ಚೌಕ 1 : ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಬೆಳೆಯುವ ವಿಧಾನ

ಮಳೆಗಾಲದ ನಂತರ ಅಂದರೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಇಂದ ಮಾರ್ಚ್‌ವರೆಗೆ ಈ ಬೆಳೆಯ ನಾಟಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಮಯ. ತಾಜಾ ಪಾಪಾಸುಕಳ್ಳಿ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಂಶವನ್ನು (ಪಟ್ಟಿ/ಎಲೆಗಳು 6-15 ಇಂಚುಗಳಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ) 65 - 70%ಗೆ ಇಳಿಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾಯಿ ಗಿಡದ ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ 4-5 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿದಾಗ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ತೇವಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. 1 ಅಡಿ ಎತ್ತರ 2 ಅಡಿ ಅಗಲ ಇರುವಂತೆ ಎರುಮಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾಟಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಾಟಿ ಮಾಡಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ನೀರು ಕೊಡದೆ ಒಂದು ವಾರದ ನಂತರ ನೀರು ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಒಂದು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೀಟರ್‌ನಂತೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 10 ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನೀರು ಕೊಡಬೇಕು.

ನಾಟಿ ಮಾಡಿದ 12 ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡವೊಂದು 15-30 ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ತಾಯಿ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಮೇವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಕೊಯ್ಲಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಗಿಡವು ಒಂದು ಮೀಟರ್‌ನಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರಬೇಕು.

ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

Dr. I.I. Hugar ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಎರುಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಡಲಾಗುತ್ತದೆ
 Research Programme Manager
 BAIF Gramodaya campus, Tiptur
 Karnataka
 Email: iranna.hugar@baif.org.in

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ :
 ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 23; ಸಂಚಿಕೆ 4, ಡಿಸೆಂಬರ್ 2021.

ವಾಡಿ

ಜೀವನೋಪಾಯ, ಪೋಷಕಾಂಶ ಮತ್ತು ಪರಿಸರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿ

ಯೋಗೇಶ್ ಜಿ. ಸಾವಂತ್, ರಾಕೇಶ್ ಕೆ. ವಾರಿಯರ್ ಮತ್ತು ರಾಜೇಶ್ ಬಿ. ಕೊಟ್ಟರ್

ಬೈಫ್‌ನ ವಿನೂತನ ಮಾದರಿ “ಆಹಾರ - ಹಣ್ಣು- ಅರಣ್ಯ(ವಾಡಿ)”. ಇದು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಗ್ಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೈಫ್‌ನ ವಿನೂತನ ಮಾದರಿ “ಆಹಾರ - ಹಣ್ಣು- ಅರಣ್ಯ(ವಾಡಿ)”. ಇದು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಗ್ಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡ ಈ ಮಾದರಿಯು ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಆದಾಯದ ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ಥಾಪಕತ್ವದ ಗುಣ ಹೊಂದಿರುವ ಬೆಳೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿ ಕೊಡುವ ಬೆಳೆಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇದು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯು ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಲಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿದೆ. 79% ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 82% ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ವಿಶ್ವದ ಕಾಲುಭಾಗದಷ್ಟು ಹಸಿವರಿಂದ, 190 ಮಿಲಿಯನ್‌ಮಂದಿ ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ (ಎಫ್‌ಎಕ್ಯೂ ವರದಿ). ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಬಡ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಾಗಿವೆ. 2018ರ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಡೇಟಾ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಬಹುತೇಕ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅತ್ಯಲ್ಪ ಆದಾಯವನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿಯು ಇನ್ನಿತರ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಂದೂಡುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಮುಗಿದುಹೋಗಿರುವುದು, ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಸೇವಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗದಿರುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ವಲಸೆಯ ಮೊರೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಸಂಕಷ್ಟಮೂಲವಾದ ವಲಸೆಯು ಕುಟುಂಬದ ಆರೋಗ್ಯ, ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಕಳಪೆ ಜೀವನಮಟ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಬದಲಿ ಬೆಳೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಜರೂರತಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಹಣ್ಣುಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ಹೂಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಫ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಫೌಂಡೇಶನ್‌ನವರು ವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಇದು ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳೊಂದಿಗೆ ಇತರ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಬೆಳೆಸುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಡತನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೇಶದ ವಿವಿಧೆಡೆಯಿಂದ 2 ಲಕ್ಷ ಕುಟುಂಬಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಜೀವನೋಪಾಯ, ಪೋಷಕಾಂಶ ಹಾಗೂ ಬದುಕಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತಂದಿತು.

ಶ್ರೀ. ಸೀತಾರಾಂಭಾಯಿ ಸೋನ್ವಿ ಫಾಟಕ್ ಗುಜರಾತಿನ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಇವನು ವಲ್ಸಾಡ್‌ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಪ್ರದಾದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆರು ಮಂದಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇವರ ಬಳಿ 4 ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯಿದೆ. ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಇಳಿಜಾರಾಗಿದ್ದು ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕುಟುಂಬವು ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

ಕೃಷಿಯು ಮುಖ್ಯ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ರಾಗಿ, ಉದ್ದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷಿಯು ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಖಾರಿಫ್‌ಬೆಳೆಯ ಕಟಾವಿನ ನಂತರ ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಬದಲಿ ಆದಾಯ ಮೂಲವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನು ಕೂಲಿಗಾಗಿ ವಲಸೆ

ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ

ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 3-4 ಸಲ ವಾಪಿ, ಸಿಲ್ವಾಸ್ ಇಲ್ಲವೇ ನಾಸಿಕ್‌ಗೆ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಪ್ರತಿ ಬಾರಿ ಹೋದಾಗಲೂ 15ರಿಂದ 20 ದಿನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಭೂಮಿ ಪಾಳುಬಿದ್ದು ಮಣ್ಣಿನ ಸವಕಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವಂತಿಕೆ ಕೂಡ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬವೇ ವಲಸೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಕುಟುಂಬದ ಆರೋಗ್ಯ, ಪೌಷ್ಟಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ವಲಸೆಯು ಸವಾಲುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬಹುತೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಇತ್ತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಫ್‌ವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ನಬಾರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಸುಪ್ರಜ ಫೌಂಡೇಶನ್‌ನವರು ನೆರವು ನೀಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಆಹಾರ ಬೆಳೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಬೈಫ್‌ನವರು ಸುಪ್ರಜಾ ಫೌಂಡೇಶನ್‌ನ ನೆರವಿನಿಂದ “ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ”ವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಇದರಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಡಿ ಮತ್ತಿತರ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಕುಟುಂಬಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ ವಾಡಿ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದ ತನ್ನ ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಹಾಗೂ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳನ್ನು ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ನೆಡಬೇಕಿತ್ತು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ಹಾಳಾಗಿತ್ತು. ಇವನ ವಿನಂತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಬೈಫ್‌ನ ತಂಡವು ಇವನ ಭೂಮಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಾಗಿ ಇವನು ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿತ್ತ. ನೆಡಲು ಬೇಕಾದ ಸಸಿಗಳು, ಗೊಬ್ಬರಗಳು, ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ನಿಯಮಿತ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಮೂಲಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಗಿಡ ನೆಡುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಗುಂಡಿ ತೋಡುವುದು, ಮುಚ್ಚುವುದು, ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ 20 ಮಾವು, 40 ಗೋಡಂಬಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು 250 ಅರಣ್ಯ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಅಂತರ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಎಫ್‌ಪಿಒಗಳು ಮೌಲ್ಯ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದವು

ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು

- * ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನ
- * ಬೈಫ್ 12 ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 2 ಲಕ್ಷ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ತಲುಪಿತು. ನಬಾರ್ಡ್ ನೆರವಿನಿಂದಾಗಿ 5 ಲಕ್ಷ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.
- * ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ 80,000-90,000ದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯವು ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ.
- * ವಲಸೆ ತಪ್ಪಿದೆ. ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿದೆ.
- * ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮೇಲ್ಮುಖಿ ಚಲನೆಯಾಗಿದ್ದು ಸಬಲೀಕರಣಗೊಂಡಿದೆ.
- * ಮೌಲ್ಯ ಸರಪಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ : 48 ಎಫ್‌ಪಿಒಗಳೊಂದಿಗೆ 41,000 ಸದಸ್ಯ ರೈತರು, ಮಾವು, ಗೋಡಂಬಿ, ನೆಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣ
- * ಇಂಗಾಲದ ಮಟ್ಟ : 24 ಟನ್ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ
- * ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳ ಅನುಕ್ರಮ 1, 2, 3, 10, 12, 13.

ನೆಡಲಾಯಿತು. ಖಾರಿಫ್‌ಬೆಳೆ ಕಟಾವು ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಉಳಿದ ತೇವಾಂಶದಲ್ಲಿ ಸೆಣಬನ್ನು ಅಂತರ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಯಿತು. ಇದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ತರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಸಾರಜನಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ವಿವಿಧ ಸಾವಯವ ಪದ್ಧತಿಗಳಾದ ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಪುನರ್ಬಳಕೆ, ಹಸಿರು ಗೊಬ್ಬರ, ದಶಪರ್ಣಿ ಆರ್ಕ್ ಸಿಂಪಡಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ. ಮಣ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವು.

ನಂತರ ಅವನು ಚಪ್ಪರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ತರಕಾರಿ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ. ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ ಎಂದೂ ತರಕಾರಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ. ಸೋರೆ ಕಾಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ 2 ರಿಂದ 3 ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಇಳುವರಿ ಪಡೆದ. ತನ್ನ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಬಳಸಿದ. ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಮರಗಳು ಬೆಳೆದಂತೆ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕೂಡ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿತು.

ಆರಂಭಿಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ ಅಂತರ ಬೆಳೆಯಾಗಿ

ಕೋಷ್ಟಕ 1: ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಳೆಗಳು	ವಾಡಿಯ ಮೊದಲು		ವಾಡಿಯ ನಂತರ	
		ಇಳುವರಿ (ಕೆಜಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ರೂ.)	ಇಳುವರಿ (ಕೆಜಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ರೂ.)
1	ಧಾನ್ಯಗಳು (ಅಕ್ಕಿ, ರಾಗಿ)	1,400	35,000	1,100	27,500
2	ಕಾಳುಗಳು (ಉದ್ದು, ತೊಗರಿ)	70	4,900	150	10,500
3	ಸೋರೆ ಕಾಯಿ	-	-	15,540	2,17,560
4	ಸೌತೆ ಕಾಯಿ	-	-	1,000	16,000
5	ಮಾವು	-	-	805	21,735
6	ಗೋಡಂಬಿ	-	-	180	18,900
ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ			39,900		3,12,195

ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕಾಳುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯ ಪಡೆದ. ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಅವನ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳಿಂದ ಆದಾಯ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹಣ್ಣಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈಗ ಸೀತಾರಾಂ ಭಾಯಿ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ವಿವಿಧ ಬೆಳೆಗಳು ಅಂದರೆ ಕಾಳುಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಅವನ ತೋಟದ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಳುಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಮಟ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಅರಸಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು ತಪ್ಪಿತು. ಕುಟುಂಬದವರು ಈಗ ಗೌರವಯುತ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಮರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಇನ್ನಿತರ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಮಟ್ಟವು ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿತು. ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಕೀಟಗಳು ತೋಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದನ್ನು ಕುಟುಂಬದವರು ಗಮನಿಸಿದರು.

ಸಾಮೂಹಿಕ ಉಪಕ್ರಮಗಳು

ಇದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ರೈತರು ವಾಡಿ ಆಹಾರ-ತೋಟಗಾರಿಕೆ-ಅರಣ್ಯ ಆಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ರೈತರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ರೈತ ಉತ್ಪಾದಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಮೌಲ್ಯ ಸರಪಳಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ರೈತರಿಗೆ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದು, ಮಾವು ಮತ್ತು ಗೋಡಂಬಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

ವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಯಿತು ರೈತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘದ ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ ತಗ್ಗಿತು. ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಲೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಕೃಷಿ ಒಳಸುರಿಯುವಿಕೆಗಳ ಪೂರೈಕೆ, ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಯುವಜನತೆಗೆ ಹೊಸ ಉದ್ಯಮ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

ಹಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕೃಷಿ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವು. ಈ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿಗಳ ಸಸಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಎರೆಹುಳುಗೊಬ್ಬರ, ಅಣಬೆ ಕೃಷಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಕೃಷಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಮಗಳು ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವು. ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಮಾಜೋ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸುಧಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಪರಿಸರವು ಕೂಡ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿತು. ವಾಡಿಗಳು ಇಂಗಾಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ.

Yogesh G. Sawant, Sr. Thematic Programme Executive. email : ygsawant@baif.org.in

Rakesh K. Warriar, Chief Programme Executive email : rakeshkwarriar@baif.org.in

Rajesh B. Kotkar, Sr. Project Officer email : rajesh.kotkar@baif.org.in

BAIF Development Research Foundation
BAIF Bhavan, Dr.Manibhai Desai Nagar
NH4, Warje, Pune - 411058.

ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ :

ಲೀಸಾ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ 23, ಸಂಚಿಕೆ 3, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2021.